

विश्वविद्यालय अनुदान आयोग
पदपूर्ति समिति,
सानोठिमी, भक्तपुर
प्रशासन सेवा, लेखा समूह, अधिकृतस्तर द्वितीय श्रेणी, उपनिर्देशक पदको
खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

पाठ्यक्रम योजनालाई निम्नानुसारका दुई चरणमा विभाजन गरिएको छ :

प्रथम चरण :- लिखित परीक्षा

पूर्णाङ्क :- २००

द्वितीय चरण :- मामिला अध्ययन प्रस्तुतिकरण र अन्तरवार्ता

पूर्णाङ्क :- ५०

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

१. प्रथम चरण : लिखित परीक्षा

पूर्णाङ्क :- २००

पत्र	विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या X अङ्क	समय
प्रथम	शासकीय प्रबन्ध र विकास	१००	४०	विषयगत	६ प्रश्न X १० अङ्क = ६०	३ घण्टा
				विषयगत - समस्या समाधान	२ प्रश्न X २० अङ्क = ४०	
द्वितीय	सेवा सम्बन्धी	१००	४०	विषयगत	६ प्रश्न X १० अङ्क = ६०	३ घण्टा
				विषयगत - समस्या समाधान	२ प्रश्न X २० अङ्क = ४०	

२. द्वितीय चरण : मामिला अध्ययन प्रस्तुतिकरण र अन्तर्वार्ता

पूर्णाङ्क :- ५०

विषय	पूर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	समय
(क) व्यक्तिगत प्रस्तुतिकरण	२०	मामिला अध्ययन तयारी र प्रस्तुतिकरण	तयारी १ घण्टा १५ मिनेट प्रस्तुतिकरण ५० मिनेट
(ख) अन्तर्वार्ता	३०	मौखिक	

द्रष्टव्य :

- यो पाठ्यक्रमको योजनालाई प्रथम चरण र द्वितीय चरण गरी दुई भागमा विभाजन गरिएको छ ।
- परीक्षामा सोधिने प्रश्न पत्रको भाषा सामान्यतया नेपाली हुनेछ ।
- लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनेछ ।
- प्रथम र द्वितीय पत्रको लिखित परीक्षा छुट्टाछुट्टै हुनेछ ।
- लिखित परीक्षामा सोधिने **प्रश्नसंख्या र अङ्कभार** यथासम्भव सम्बन्धित पत्र, विषयमा दिईए अनुसार हुनेछ ।
- विषयगत प्रश्नहरूको हकमा एउटै प्रश्नका दुई वा दुई भन्दा बढी भाग (Two or more parts of a single question) वा एउटा प्रश्न अन्तर्गत दुई वा बढी टिप्पणीहरू (Short notes) सोध्न सकिने छ ।
- विषयगत प्रश्नमा प्रत्येक पत्र/विषयका प्रत्येक खण्डका लागि छुट्टाछुट्टै उत्तरपुस्तिकाहरू हुनेछन् । परीक्षार्थीले प्रत्येक खण्डका प्रश्नहरूको उत्तर सोही खण्डका उत्तरपुस्तिकामा लेख्नुपर्नेछ ।
- यस पाठ्यक्रम योजना अन्तर्गतका पत्र/विषयका विषयवस्तुमा जसुकै लेखिएको भएतापनि पाठ्यक्रममा परेका कानून, ऐन, नियम, विनियम तथा नीतिहरू परीक्षाको मितिभन्दा ३ महिना अगाडि (संशोधन नभएका वा संशोधन भई हटाईएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा परेको सम्झनु पर्दछ ।
- प्रथम चरणको परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र द्वितीय चरणको परीक्षामा सम्मिलित गराइनेछ ।
- प्रथम चरणको लिखित परीक्षामा छनौट भएका उम्मेदवारहरूको प्राप्तङ्क तथा द्वितीय चरणको मामिला अध्ययन प्रस्तुतिकरण र अन्तर्वार्ताको कुल अङ्क योगका आधारमा अन्तिम परीक्षाफल प्रकाशन गरिनेछ ।
- पाठ्यक्रम लागु मिति :- २०७८।०६।१०

विश्वविद्यालय अनुदान आयोग
पदपूर्ति समिति,
सानोठिमी, भक्तपुर
प्रशासन सेवा, लेखा समूह, अधिकृतस्तर द्वितीय श्रेणी, उपनिर्देशक पदको
खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

प्रथम पत्र - शासकीय व्यवस्था र विकास

खण्ड (क) - (५०अङ्क)

(३ प्रश्न × १०अङ्क र १ प्रश्न × २० अङ्क = ५० अङ्क)

1. शासकीय प्रबन्धका विविध पक्षहरू

- 1.1 शासकीय (Governance) प्रबन्धको अवधारणा, विशेषता र सूचकहरू
- 1.2 नयाँ सार्वजनिक शासकीय प्रबन्ध (New public governance) र यसका विविध पक्षहरू
- 1.3 नेपालमा संबैधानिक विकासक्रम, नेपालको वर्तमान संविधान, संविधानवाद
- 1.4 राज्यशक्तिको बाँडफाँड, शक्ति पृथकीकरण र सन्तुलन तथा नियन्त्रण एवं नेपालमा यसको अभ्यास
- 1.5 नेपालमा संघीय शासन प्रणालीको अवधारणा र महत्व
- 1.6 कानूनको शासन, लोकतान्त्रिक मूल्य मान्यता, सुशासन र पारदर्शिता र नेपालमा यसको अवस्था
- 1.7 सार्वजनिक नीति तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन र यसमा प्रशासनको भूमिका
- 1.8 सामाजिक न्याय, सामाजिक सुरक्षा र समानुपातिक समावेशीकरणका विविध पक्ष
- 1.9 सूचनाको हक र पारदर्शिता

2. सार्वजनिक सेवा व्यवस्थापन (Public Service Management)

- 2.1 सार्वजनिक सेवाको अवधारणा, विशेषता र आधारभुत मान्यताहरू (Values: Integrity, Impartiality, Dedication, Tolerance and Compassion)
- 2.2 सार्वजनिक सेवाको प्रारूप निर्माण, व्यवस्थापन र चुनौती
- 2.3 सार्वजनिक सेवा प्रवाह र सेवाको मूल्यांकन, पृष्ठपोषण तथा गुनासो व्यवस्थापन, ग्राहक सम्पर्क व्यवस्थापन (Customer Relations Management) र सेवाग्राही सन्तुष्टी सर्वेक्षण, सेवा प्रवाहमा नागरिक संलग्नता
- 2.4 सार्वजनिक जवाफदेहिता, उत्तरदायित्व, जिम्मेवारी, नैतिकता, ईमान्दारिता र यसका मानकहरू
- 2.5 व्यवसायिकता र यसका विविध पक्षहरू
- 2.6 संगठनात्मक कार्यसंस्कृति र सुधारका उपायहरू
- 2.7 विद्युतीय शासन (e-Governance)
- 2.8 संगठित अपराध : विद्युतीय अपराध (Cyber crime), मिलेमतो (Cartelling), एकाधिकार (Monopoly), भ्रष्टाचार (Corruption) र सम्पत्ति शुद्धिकरण (Money Laundering)

खण्ड (ख) - (५०अङ्क)

(३ प्रश्न × १०अङ्क र १ प्रश्न × २० अङ्क = ५० अङ्क)

3. विकासका आयामहरू

- 3.1 विकासको अवधारणा, यसका विविध पक्षहरू र नवीनतम उपागमहरू
- 3.2 विकासका आयामहरू – गरिवी निवारण, मानव विकास, लैंगिक सवाल, बालमैत्री विकास, विश्वव्यापीकरण, आर्थिक उदारिकरण, समावेशी विकास, विविधता व्यवस्थापन, सन्तुलित विकास, गैह्र सरकारी क्षेत्र र विकास
- 3.3 दिगो विकास र वातावरण व्यवस्थापन: नेपालको प्रयास, उपलब्धी तथा चुनौतीहरू
- 3.4 नेपालमा योजनावद्ध विकास, उपलब्धी र चुनौतीहरू तथा चालु आवधिक योजना
- 3.5 विपद संवेदनशील विकास, हरित विकासको अवधारणा र जलवायु परिवर्तन
- 3.6 आयोजना/परियोजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन तथा मूल्यांकन
- 3.7 सार्वजनिक नीजि साझेदारी (Public Private Partnership) को अवधारणा र नेपालमा यसको प्रयोग
- 3.8 नेपालमा सार्वजनिक संस्थान व्यवस्थापन, कार्यसम्पादन मापन, नेपालमा निजीकरणको अवस्था, निजीकरणमा देखिएका समस्या तथा चुनौतिहरू र भावी कार्यदिशा

विश्वविद्यालय अनुदान आयोग
पदपूर्ति समिति,
सानोठिमी, भक्तपुर
प्रशासन सेवा, लेखा समूह, अधिकृतस्तर द्वितीय श्रेणी, उपनिर्देशक पदको
खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

4. सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन

- 4.1 विश्व अर्थ व्यवस्था र नेपालको अर्थतन्त्र
- 4.2 सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन (सार्वजनिक आय, व्यय तथा ऋण)
- 4.3 नेपालमा बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन
- 4.4 वित्तिय कुशलता, विकास र प्रभावकारिताका सूचकहरू
- 4.5 वित्तिय स्वायत्तता, सार्वजनिक वित्तिय उत्तरदायित्व र जिम्मेवारी
- 4.6 नेपालका सार्वजनिक संस्थानको वित्तीय स्रोत परिचालनको अवस्था र चुनौतीहरू
- 4.7 लेखा परीक्षणको आधारभूत सिद्धान्त, आन्तरिक लेखापरीक्षण तथा अन्तिम लेखापरीक्षण र कार्यमुलक लेखापरीक्षण (Performance Audit), लेखापरीक्षणमान (Auditing Standards)
- 4.8 वित्तीय विश्लेषणका विभिन्न विधिहरू (Methods of financial analysis) - benefit cost ratio, internal rate of return, net present value, payback period, minimum attractive rate of return and their application
- 4.9 नेपालको सार्वजनिक संस्थान तथा पब्लिक लिमिटेड कम्पनीको लेखा (IFRS /NFRS) सम्बन्धी अवधारणा तथा लेखापरीक्षण
- 4.10 वित्त तथा मौद्रिक नीति, उपकरण, अन्तरसम्बन्ध र चालु वित्तिय तथा मौद्रिक नीति
- 4.11 नेपालमा वैदेशिक सहायता र वैदेशिक लगानीको आवश्यकता, उपयोग, उपलब्धी, समस्या र चुनौती

विश्वविद्यालय अनुदान आयोग
पदपूर्ति समिति,
सानोठिमी, भक्तपुर
प्रशासन सेवा, लेखा समूह, अधिकृतस्तर द्वितीय श्रेणी, उपनिर्देशक पदको
खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

द्वितीय पत्र - सेवा सम्बन्धी

खण्ड (क) - (५० अङ्क)

(३ प्रश्न × १० अङ्क र १ प्रश्न × २० अङ्क = ५० अङ्क)

1. **लेखा र लेखा प्रणाली सम्बन्धी आधारभूत अवधारणा**
  - 1.1 लेखाको अवधारणा र सिद्धान्त
  - 1.2 लेखा प्रणालीको परिचय र प्रकार तथा लेखा शब्दावलीहरू
  - 1.3 नेपाल सरकारको लेखा प्रणाली, सार्वजनिक क्षेत्रमा प्रयोग गरिने लेखा प्रणाली: नगदमा आधारीत लेखा प्रणाली, प्रोदभावी लेखा प्रणाली, प्रतिबद्धता लेखा प्रणाली, कोष लेखा प्रणाली तथा बजेट लेखा प्रणाली - अर्थ आवश्यकता र उपयोगको अवस्था
  - 1.4 सरकारी निकायमा प्रयोग हुने वित्तीय व्यवस्थापनका सफ्टवेयर/प्रणाली (LMBIS, MTEF, TSA, SUTRA, CGAS, PAMS)
  - 1.5 सार्वजनिक सम्पत्ति, निर्माण, धरौटी लेखा तथा जिन्सी लेखा (Stock Accounting)
  - 1.6 वित्तीय, लागत तथा व्यवस्थापकीय लेखा प्रणालीको आवश्यकता, महत्व, उपादेयता
  - 1.7 पूँजीगत (Capital) तथा आयगत (Revenue) खर्च सम्बन्धी अवधारणा
  - 1.8 नेपालको सार्वजनिक खरिद प्रणाली र यसको वर्तमान अवस्था, सार्वजनिक खरिदमा देखिएका समस्याहरू र समाधानका उपायहरू
  - 1.9 संगठित संस्थाहरूको आर्थिक कारोवार : परिचय, विशेषता, कारोवार विश्लेषण, प्रारम्भिक लेखाङ्कन, खातामा प्रविष्टि र प्रतिवेदन सम्बन्धी व्यवस्था
  - 1.10 लेखाप्रणालीका विविध क्षेत्रहरू : वित्तीय लेखांकन, व्यवस्थापन लेखांकन, लागत लेखांकन, आम्दानी लेखांकन, जिम्मेवारी लेखांकन
2. **लेखाङ्कन अभिलेख र प्रतिवेदन**
  - 2.1 लेखाङ्कन समिकरण (Accounting Equation) तथा लेखाहरूको वर्गीकरण
  - 2.2 खाता सूची (Charts of Accounts) तथा राजस्व व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (RMIS)
  - 2.3 अन्तिम लेखा : वित्तीय विवरण, पूँजी तथा राजस्व (Revenue) खर्चमा भिन्नता, व्यापारिक खाता, आम्दानी तथा खर्च हिसाब खाता, वासलात
  - 2.4 आम्दानी तथा खर्च हिसाव, सन्तुलन परीक्षण (Trial Balance) को अर्थ, विशेषता र उद्देश्य तथा सन्तुलन परीक्षण तयार पार्ने विधिहरू, सन्तुलन परीक्षणमा हिसाव नमिल्ने कारणहरू र मिलाउने तरिका
  - 2.5 बैंक हिसाब मिलान विवरण (Bank Reconciliation Statement): अर्थ, उद्देश्य र महत्व तथा मौज्जात फरक पर्नाका कारण, मिलानका तरिकाहरू
  - 2.6 लेखा अभिलेखमा देखिने त्रुटीहरू तथा सुधार गर्ने तरिका
  - 2.7 विभिन्न आवधिक आर्थिक तथा वित्तीय प्रतिवेदन, सो सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था, प्रतिवेदन तयार गर्ने विधि, प्रकृया र प्रतिवेदन प्रस्तुतीकरण
  - 2.8 लेखाङ्कन अभिलेख प्रवाह (Accounting Flow Chart)
  - 2.9 आर्थिक कारोवारको विश्लेषण, लेखाङ्कनका चरणहरू
  - 2.10 प्रारम्भिक लेखाङ्कन र खातामा प्रविष्टि
  - 2.11 बोलपत्र मूल्यांकन: स्थानिय बोलपत्र, अन्तराष्ट्रिय बोलपत्र र मूल्यांकनका मानकहरू
  - 2.12 आधारभूत वित्तीय विवरणहरूको तयारी (Preparation of Financial Statements)
  - 2.13 आर्थिक विवरणहरू
    - 3.1.1 आय तथा व्यय विवरण (Income & Expenditure Statement)
    - 3.1.2 वासलात (Balance Sheet)
    - 3.1.3 नगद प्रवाह विवरण (Cash Flow Statement)
    - 3.1.4 कोष प्रवाह विवरण (Fund Flow Statement)

विश्वविद्यालय अनुदान आयोग
पदपूर्ति समिति,
सानोठिमी, भक्तपुर
प्रशासन सेवा, लेखा समूह, अधिकृतस्तर द्वितीय श्रेणी, उपनिर्देशक पदको
खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- 2.14 वित्तीय/आर्थिक विश्लेषण: Liquidity Ratios, Profitability ratios, Activity Ratios, Leverage Ratios, Productivity Ratios
- 2.15 लेखाङ्कन नीतिहरू
  - 2.15.1 ह्रास कट्टी (Depreciations)
  - 2.15.2 वक्यौता व्यवस्थापन (Debtors management)
  - 2.15.3 खरिद व्यवस्थापन (Procurement management)
  - 2.15.4 जिन्सी खर्च र मुल्यांकन (Inventory expenses and evaluation)
  - 2.15.5 पूँजीगत बजेट तथा लगानी (Capital Budgeting and Investment)
3. **वित्तीय जवाफदेहिता (Fiscal Accountability)**
  - 3.1. सार्वजनिक कोषको उपयोगमा नैतिकता र नैतिकताका सवालहरू (Ethical issues)
  - 3.2. सार्वजनिक जवाफदेहिता र पारदर्शिता
  - 3.3. लेखा उत्तरदायी अधिकृतको भूमिका, पेशागत आचरण, नैतिकता र ईमान्दारिता
  - 3.4. भ्रष्टाचार र भ्रष्टाचार नियन्त्रणका चुनौतीहरू
4. **लेखामान (Accounting Standards) सम्बन्धी सामान्य जानकारी**
  - 4.1 लेखामानको अर्थ, आवश्यकता, महत्व र उपादेयता
  - 4.2 नेपाल लेखामान (Nepal Accounting Standards)
  - 4.3 नेपाल वित्तीय प्रतिवेदन मान (Nepal Financial Reporting Standards)
  - 4.4 अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय प्रतिवेदन प्रणाली (International Financial Reporting System)
  - 4.5 नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (Nepal Public Sector Accounting Standards)

खण्ड (ख) - (५० अङ्क)

(३ प्रश्न × १० अङ्क र १ प्रश्न × २० अङ्क = ५० अङ्क)

5. **आर्थिक प्रशासन**
  - 5.1 आर्थिक प्रशासनको अर्थ, क्षेत्र, प्रमुख कार्यहरू
  - 5.2 आर्थिक अनुशासन र वित्तीय व्यवस्थापन
  - 5.3 बजेटको अर्थ, सिद्धान्त, प्रकार र महत्व
  - 5.4 बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियन्त्रण
  - 5.5 वित्तीय योजना (Financial planning)
  - 5.6 एकल खाता कोष : परिचय, उद्देश्य, विशेषता तथा महत्व
  - 5.7 कर : सिद्धान्त, प्रकार तथा महत्व
  - 5.8 नेपालमा कर प्रणाली: वर्तमान स्वरूप र कार्यान्वयनको अवस्था (मूल्य अभिवृद्धि कर, आयकर, अन्तःशुल्क, भंसार महसूल, स्थानीय कर तथा अन्य करहरू)
  - 5.9 अन्तर सरकारी वित्तीय हस्तान्तरण र राजस्व बाँडफाँड
  - 5.10 वित्तीय सघियता (Fiscal Federalism)
6. **लेखा परीक्षण तथा नियन्त्रण**
  - 6.1 लेखापरीक्षणको परिचय, उद्देश्य, आधारभूत सिद्धान्त, प्रकार र महत्व
  - 6.2 आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली
  - 6.3 आन्तरिक लेखा परीक्षण र अन्तिम लेखा परीक्षण
  - 6.4 कार्यमूलक लेखापरीक्षण, व्यवस्थापन लेखापरीक्षण, कर लेखापरीक्षण, प्राविधिक परीक्षण
  - 6.5 बेरुजुको प्रकार, प्रवृत्ति, बेरुजु फछ्यौट र वित्तीय जोखिम (Fiduciary Risk) न्यूनिकरण तथा आर्थिक अनुशासनमा लेखा परीक्षणको भूमिका
  - 6.6 सरकारी स्वामित्वका संगठित संस्थाको लेखापरीक्षण व्यवस्था

विश्वविद्यालय अनुदान आयोग

पदपूर्ति समिति,

सानोठिमी, भक्तपुर

प्रशासन सेवा, लेखा समूह, अधिकृतस्तर द्वितीय श्रेणी, उपनिर्देशक पदको
खुला र आन्तरिक प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

- 6.7 सङ्गठित संस्थाको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन प्रणाली र प्रतिवेदनको पारदर्शिता तथा संस्थाको वित्तीय सुशासनमा परेको प्रभाव
7. **वित्त व्यवस्थापन (Financial Management)**
- 7.1. वित्तीय विवरण विश्लेषण (Financial Statement Analysis)
  - 7.2. जोखिम विश्लेषण (Risk Analysis)
  - 7.3. Financial Information System
  - 7.4. Portfolio Management
8. **संस्थागत ज्ञान**
- 8.1. विश्वविद्यालय अनुदान आयोगको परिचय, संगठनात्मक संरचना, कार्यक्षेत्र, विद्यमान अवस्था, अवसर, चुनौति तथा सम्भावना
  - 8.2. नेपालमा उच्च शिक्षाको विकासक्रम, उच्च शिक्षामा देखिएका चुनौतीहरू र भावी सोच
  - 8.3. उच्चशिक्षामा सरकारी, निजी र सामुदायिक शैक्षिक क्षेत्रको भूमिका, समस्या र संभावनाहरू
  - 8.4. उच्च शिक्षाको गुणस्तर तथा अनुसन्धान अनुदान सम्बन्धी व्यवस्था
  - 8.5. विश्वविद्यालय अनुदान आयोगको शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय र विश्वविद्यालयहरूसँग अन्तरसम्बन्ध
9. **कानूनी व्यवस्था**
- 9.1. विश्वविद्यालय अनुदान आयोग ऐन, २०५०
  - 9.2. विश्वविद्यालय अनुदान आयोग कार्य व्यवस्था नियमावली, २०६०
  - 9.3. विश्वविद्यालय अनुदान आयोग कर्मचारी प्रशासन नियमावली, २०७८
  - 9.4. विश्वविद्यालय अनुदान आयोग आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी नियमावली, २०६०
  - 9.5. शैक्षिक गुणस्तर सुनिश्चितता तथा प्रत्यायन नियमावली, २०७४
  - 9.6. सुशासन (व्यवस्थापन तथा संचालन) ऐन, २०६४ तथा नियमावली २०६५
  - 9.7. भ्रष्टाचार निवारण ऐन, २०५९
  - 9.8. आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६
  - 9.9. सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ तथा सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४
  - 9.10. आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तिय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६
  - 9.11. आयकर ऐन, २०५८ तथा आयकर नियमावली, २०५९
  - 9.12. लेखा परीक्षण ऐन, २०७५
  - 9.13. राष्ट्रिय शिक्षा नीति, २०७६